

Самур

№ 6 (289) 2015-йисан 28-июль

1992-йисан январдилай акъатзава

Цийивилер

www.samurpress.net

140 йисан юбилей

Алай йисан 21-июлдиз Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиев милли прессадин 140 йисан юбилейдихъ авсиятда Прессадин Советдин Иларадин кивалахдарнихъ галаз гурьушмиш хъана. Ада журналистар ва вири халкъ милли прессадин суварихъ галаз авсиятда тебрик-на, алай вахтунда чи журналистрин вилик гьихътин визифяр акъвазнаватла къалулна.

22-июлдиз вири республикада милли прессадин 140 йисан юбилей гегьеншидз къейд авуна. Суварин йикъара Президентдин серенжемдалди 200 къван прессадин кивалахдарриз орденар, медалар ва лайихлу тиварар гана.

Чехи хъанва

Бакудин бульвар цийи квилейлай гуьгьуьна хтурдалай къулухъ адан яртгивал 16 километрдив агакънава. Гила шегьердин агъалийривай ва мугьманривай Лацу шегьердин бульварда авай «Бульвар гьотелдилай» Бакудин Кристал залдал къван, гьакни Байилдин бульвардин эхирда къван авай чиле-рал ял ятгъиз жеда.

Цийиз кардик кутунвай Бакудин Лацу шегьердин бульварда футбол, волейбол, баскетбол къутъван патал майданар, гьакни тренажердин майдан ава. Санал къачурла, Бакудин бульвар чехи спортдин аренадиз ухшар я. Шегьердин 3 лап чехи залар – Бакудин Спортдин Зал, Баку Кристал Зал ва Цин Спортдин Имаратин ина ава. Гьавилэй лугъуз жеда хьй, Бакудин бульвар гьам ял ягъин, гьамни сагъламвал хуьн патал тай авачир чка я.

Кардик кутунва

Закъатала райондин агъалияр хъвадай цивди таъминарун патал ина цийи артезиандин къуяр эгъуьнзава. И мукъвара А л и б а й р а м л ы хуьре эгъуьнай къуйди гьам инаг, гьамни Мугъанлы ва Пуд лагъай Тала

(Домбабине) хуьрерин агъалияр хъвадай цивди таъминардай мумкинвал гана. Артезиандин къуйдай гунгарив хуьрериз гъанвай цикай 8 агъзур касди менфят къачузва. Йисан эхирдалди мад са шумуд хуьре булахар гуьгьуьна хутада, цийи къуяр эгъуьнда. Алатай йисуз райнда 17 къуй эгъуьнна кардик кутуна.

Райондин хуьрериз газ члугун паталди герек тир крар киле тухузва. Исаятда Жар, Енгян ва Агъа Чардахар хуьрериз газ члугъава. Алай вахтунда районда 16 600 абонентди газдикай менфят къачузва.

И йикъара Закъатала шегьерда цийи автовокзалдин комплексни эцигна кардик кутунва. Дуьньядин стандартрив къазвай и комплексда инсанар патал вири жуьредин къулай шартлар арадал гъанва. Ина виш кас къадай зал, ял ятгъидай чкаяр ава.

Цийи рекьер тухузва

Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиев алай йисан 6-июлдиз серенжемдив къадайвал, Къуба райондин 6 агъзур агъалияр яшамин жезвай 12 хуьр галкълурдай Рустов-Ханагагъ-Гурьдегь, Рустов-Нуьйдуьн-Шудукь, Рустов-Мескежаке, Рустов-Багъчалы-Йекдар автомобилдин рекьер тухун патал райондиз 8 миллион манат пулуни такъатар чара авуна. И рекьер алатай йисуз тухуз гатлуннай. Гила крар давамарзава.

ВИРИ ДУЬНЬЯДИЗ СЕЙЛИ ХЪАНА

Алай йисан 12-28-июндиз Бакуда I Европадин Къугъунар киле фена. Чи уьлкведин, гьакни къецепатан уьлквейрин газетри къхъизвайвал, Азербайжанди и мярекат гзаф тешкилдувилелди арадал гъана. Гьам спортсменар, гьамни туристар Къугъунар тешкил авунал, Бакуда, чи республикадин агъалийрин мугьманпересвилел гьейран хъана.

I Европадин Къугъунрин вахтунда вири дуьньядиз сейли хъайн Азербайжандиз 50 уьлкведай 6000-далай гзаф спортсменар ата-на. Абуру спортдин 20 хилэй гъужетарна. И къугъунара 164 медаль къачур Россиядин командади 50 уьлкведин арада сад лагъай, Азербайжандин командади къед лагъай чка къуна. Им лугъуз тежедай къван чехи агалкъун я. Чи уьлкведин спортсменри 21 къизил, 15 гимиш ва 20 буьруьнж медал, санлай 56 медаль къачуна. Абурукай Расул Жунаеван, Илгъам Закиеван, Фирдовси Ферзалиеван, Рафаэл Агъаеван, Тогърул Аскерован, Мария Стадникан ва масабурун агалкъунар иллаки рикел аламукъдайбуру хъана.

Азербайжандин командада азербайжанвийрихъ галаз санал маса миллетрин векилри, гьабурукрай яз лезги спортсменрини гъалибвал патал женг члугъазвай. Абурукай боксдай къизил медаль къачур Алберт Селимов, таеквондодай сад лагъай чка къур Абдурагъим (Радик) Исаев, гимиш медаль къачур Фарид Азизова, самбодай гимиш медаль къачур Васиф Сефербегов, вич буьруьнж медалдиз лайихлу хъайи парадзюдоист Закир Мислимов къугъунриз килигъазвайбурун рикел хъсандиз аламукъна.

Къларви тават Фарид Азизовади виликан йисара Европадин ва дуьньядин чемпионвиле тиварар къачунай. Вичин твар «Самур» газетдин келзавайбуруз гила чир хъайи Абдурагъим (Радик) 1990-йисуз Дагъустандин Ахцегь райондин Ухул хуьре дидедиз хъана. Ам Азербайжандин коман-

дадик кваз пуд йис я.

Дуьньядин уьлквейрин газетри къхъизвайвал, Олимпиядин Къугъунар лагъайла гьикл Греция рикел хъезватла, инлай къулухъ Европадин Къугъунар лагъайлани Азербайжан рикел хъведа. Къецепатан уьлквейрай атай вири пешекарри Къугъунар тешкилунай чи республикадиз разивал къалулна. И рекъай Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиева, Европадин Къугъунрин Тешкилат Комитетдин седри Мегърибан Алиевади члугур зегьметар иллаки чехиди я.

Мегърибан Алиевади чи уьлкведин I Европадин Къугъунара гъалибвал къазанмишай спортсменрихъ, абур гъазурайбурухъ, спортдин ичтимаиятдин векилрихъ ва Къугъунар тешкилуни карда мукъувай куьмек гайи къецепатан векилрихъ галаз киле феи гурьушда Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиевахъ элкъвена лагъана: «Завай спортдин лексикадикай менфят къачуна лугъуз жеда хьй, и 17 йикъан къене Азербайжандин халкъ са команда, Куьн лагъайла, и командадин капитан тир. Гьавилэй гъалиб татун мумкин тушир. Ватандиз, хайи Азербайжандиз къуллугъ авун чехи иштибарлувал, и къуллугъдин негъижар акуна яшамин хуьн виридалайни чехи хушбахтвал я.»

Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиева алай йисан 29-июндиз къабудай серенжемралди гъалибвал къазанмишай чи уьлкведин спортсменриз орден ва медалар гана. Азербайжан Республикада меният, образование, медецина ва спорт вилик тухунай, Азербайжан халкдин мени ирс вири дуьньяда гегьеншидз теблигъ авунай ва I Европадин Къугъунар тешкилуни карда чехи къуллугъ къалурунай Мегърибан Алиева «Гьейдар Алиев» ордендиз лайихлу хъана.

“САМУР”

Алберт Селимов

Радик Исаев

Фарида Азизова

Васиф Сефербегов

Закир Мислимов

Э Х Ъ ! . .

ГЪУКУМАТДИН ЧЛАЛ ХЪАНВА

Икъван гагъди Косовода пуд члал – албан, серб ва ингилис члалар гъукуматдин члалар яз гьисабзавай. Гила ина къуд лагъай члал – туьрк члални гъукуматдин члал хъанва. Исаятда уьлкведин талуьк идарайри вири документар къуд члалал гъазурзава.

Косовода яшамин жезвай туьрквериз фадлай чпин члалаз ихътин статус гана кланзавай. Демократиядив къадайвал, абур чпин мураддив агакъна. Дуьньядин маса уьлквейрини Косоводилай чешне къачуна кланзава.

Гьакъикъатдиз къван гумир.

Лезги халкъдин мисал

Цийивилер

www.samurpress.net

Къуръан жагъанва

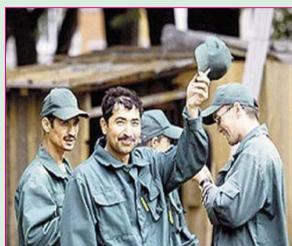

И йикъара Англияда 1300 йис инлай вилик гъилин хат Гаради кхъенвай къадим Къуръан жагъанва. Ктабдай акъазывайвал,

ам куьчарнавай кас Мегъамед пайгъамбардихъ галаз таниш тир. И гъилин хатларин ктаб 1920-йисуз Бирменгендин университетдин ктабханадиз ганвайди Иракдай тир тарихчи Алфонс Минкван я. Алайт йисуз Германиядин Тюбинген университетдин ктабханадай Къуръандин гъилин хатларалди кхъенвай мад са къадим фрагмент жагъанвай. Пешекарри лугъузвайвал, и гъилин хатларин ктаб 632-йисуз куьчарнавайди я.

Пара жезва

Виликан СССР-дин республика йрай Къвалахун патал Россиядиз фивайбурун къадар йис-сандивай пара жезва. Алай вахтунда ина гъа республикайрай атанвай 10 миллионни 126 агъузурдалай гъаф инсанри къвалахзава. Виридалайни гъаф инсанар Узбекистандай атанва. Ина абурун къадар 2 миллионни 150 агъузурдав агакъзава. Къвед лагъай чка Украинади къазва. Алай вахтунда и улькедин 1 миллионни 601 агъузурдалай гъаф ватандаши Россияда къвалахиз чин хизанар хузана. Идалай гъейри Россияда Украинадин 1 миллиондилай гъаф катна атанвай агъалияри ина. Сиягъда вад лагъай чка Азербайжанди къазва. Исятда чир республикадин 552 агъузурни 593 ватандаши Россияда къвалахзава.

Юбилейдин йис

Алай йис Хачмазин юбилейдин йис я. Ци район тешкил хъайи 85 йис тамам жезва. Гъавилий ина абадвилдинни эцигунрин крау югъ-къандивай йигинарзава. Эхиримиж са йисан къене 8 агъузурдав агакъна агъалийри менфят къачузвай 10 километрдин яргъивиле Къусарчай-Пиркъулиуба-Цийи Гъаат автомобилдин рехъ кардик кутуна. Къваражак, Гуьдкел и Агъа Зейид хуьрериз газ члугуна. Гила Чылгъяр, Къадимали къишлах, Къалагъан ва Гъажикурбануба хуьрериз газ члугъзава.

Исятда Хачмаз шегъердин цин ва канализациядин система цийи къилелай тукъузъзава. И кар патал Гуьлалан хуьрай шегъер галайишх турбар ялзава. Меркезда цийи эцигунар тукъузава. Са гафуналди, Хачмазикай къисайра авай хътин шегъер авун патал вири жуьредин алахъунар ийизва.

Вичелай кар алакь тийидайди цаварай рахада.

Лезги халкъдин мисал

ВАЗ ВУЧ КІАНЗАВА, «АЛАМ»?

И йикъара келдайбуру фад-фад редакциядиз зенгер ийиз жузъзава: «Аламдиз» квевай вуч кІанзава? Журналдин алай йисан 2-нумра акъатайдалай къулух суал гузвайбурун къадар генани пара хъанва. На лугъумир, келдайбурук къалабулук кутунвайди ина чапнавай «Гъафалагъи гафарган» макъала я къван. Макъаладин къвед лагъай паона Аламови лугъудай сада «Самур» газетдин къвалахдарар тир Седаксет Керимовди ва Муьзефжан Меликмамедова алай йисуз «Азербайжан» чапханада чапдай акъуднавай «Лезги чІаланни азербайжан чІалан гафаргандикай» ягъанатзава. Аламови вуж я? Журналдин икъван гагъди акъатнавай нумрайрай пуд Аламови дъуьшухъ жезва: Каркам Аламови, Камран Аламови ва К.Аламови. Камран Къурбаналийрин ва Къурбаналийрин Камран тІваранри гъалтзава. Чна фагъумъазивайвал, и макъала кхъенвайди вичин тІвар журналда са шумуд жуьреда къалурзавай Камран Аламови я.

Макъаладин авторди «К» гъарфунилай къвезвай са къадар гафар мисал яз гъана лугъуза хъи, ибур чн чІала авачирбуру я. Гила гафариз вич гьенг: *кокан, коллегия, коллеж, коллектив, коллектор, коллекция, коллективум, колония, комбикорм, комбинат, комбисир, комбинезон, коммендант, комиссия, комитет, коммуна, коммунизм, комиссия, компартия, комплекс, комплект, комсомол, комсорг, конвейер, конгресс, конгрессмен* ва икІ мад. Анжах лезги чІалакай хабар авачир касди ибур чн чІала авачирбуру я лугъун мумкин я. Къалурнавай маса гафарни чара-чара илимриз талухъ терминнар я. Санлай и гафар вири алай аямдин урус, азербайжан, туржи ва маса халкьарин гафарганрин гъатнава. Абурун чІехи паяр алаят асирдин 30-40-йисара лезги алмири тукълуьна чапдай акъудай терминрин гафарганрин ганва. Мисал яз Гъ.Гъажибегован 1932-йисуз чапдай акъатай «Ичтиман-сияси терминнар», Гъ.Алибберован 1940-йисуз чап хъайи «Лезги чІалан терминрин словарь» ктабар, гъакини маса авторри математикадиз, физикадиз, идрардин крау тухуниз талукъарнавай терминрин къватІалар къалуриз жеда. Акъадай гъаларай, Аламовидиз и ктабрикай хабар авач ва гъавилий «авторри чн чІала авачир са шумуд агъузур цийи «ульчме» кутуна» лагъана чун тахсирлудиз яз гъисъазва.

Чахъ «компартия» гаф авач лугъузвай касдиз Дагъустандин халкъдин шайр Хуьруь Тагъирахъ «Компартия ава чахъ» тІвар ганвай шир авайди, Советрин девирда Коммунист партия хъайиди чизвачи? Муькуь патахъай, ихътин гафар авач лугъузвай Аламовиди вич редактор тир журналдиз акъуззавай макъалайра а гафар вучиз гузва? Месела, «коллектив» («Алам» №1, 2012, ч.17), «комитет» (№2, 2012, ч.20), «коммуна», «компартия» (№2, 2013, ч.6), «компания» (№3, 2013, ч.14) ва икІ мад.

Алимири лугъузвайвал, са чІалай маса чІалаз гафар атуьн тІебин кар я. Илим, техника, гъакини уьмуьрдин маса хилер вилдик финифли вишералди цийи гафарин аралал къвезва. Гъавилий гафарганар тукълуьрдайла маса чІаларай атанвай гафарин са паяр кутуна, муькуь паяр тун лугъу тух.

Аламовиди гафарган вилэй вегъин патал чна «колоидизм» гаф ганва лугъузава. Амма ктабда ахътин гаф авач. Ахпа ада гафарганда гъатнавай лезги гафарикай икІ къвенва: «Гъатнавай гафарни вири 1966-йисуз Махачкъалада Гайдарован редакциядихъди акъатнавай «Лезги чІаланни урус чІалан словарда» авай гафарихъ сад я. Гъакини гъар са гафуникай ганвай мисаларни са къусни дегъиш тавуна ганва.»

Макъаладин автордиз гъелени лезги алмидин фамилия Гайдаров ваь, Гайдаров тирди чизвач. Гъа гафаргандикай хабар хъанайтІа ва чІал чиз тиртІа акъадай хъи, анал «Гайдарован редакциядихъди» ваь, «Р.Гайдарован редакциядик кваз» къвенва. Бес чна ганвай лезги гафар гъана авай лезги гафарихъ галаз сад тахъана масад хъана кІанзавайди тирни? Мисалар дъубур ятІа, вучиз дегъишарна кІанзава? Гъаф мисалар дегъишарна ганвайди акунвай хътин туш макъаладин автордиз. Къве ктабин вилик туна гексингайтІа, чІала авач лагъана кхъенвай «коллектив», «коллектив», «коллония», «комбинезон», «комитет», «комиссия», «комсомол», «конвейер», «кон-

гресс» хътин цІудралди гафар вичи лугъузвай словардани гъатнавайди адаз хъсандиз акъадай. Чна анжах «кар» гафуниз алава яз 18, «кицІ» гафуниз 12, «килигуи» гафуниз 11, «кака», «кас», «кек», «киф» гафарин гъарадиз 5 мисал гъанвайди, санал къачурла, «К» гъарфунилай къвезвай гафариз 130-далай гъаф цийи мисалар гъанвайдини къатІанва Аламовиди. Адаз гъакини чна гафарандик Р.Гайдарован редакциядик кваз акъатай словарда авачир «кабат», «какуьт», «калал», «калалц», «кашатІ», «квати», «квет», «келте», «кшав», «ктІал», «ктІац», «кукунтІа», «кукуьф», «кутІа», «куьлягъ», «кчав», «къдав» хътин 300-елай гъаф асул лезги гафар кутунвайдини акунва.

Икъван делллар вилериз такур Аламовиди гафарганда «шуру» гаф гъатнава лагъана ктабдик рехне кутъзава. Ана тек са «шуру» гаф ваь, са бизи маса гафарини гъатнава. Ихътин гъалар вири гафарганриз хасди я. Гъа вичи мисал яз гъизвай, 1966-йисуз чап хъайи «Лезги чІаланни урус чІалан словардани» (тукълуьрбайру Б.Талибов ва М.Гъажиев я) вишералди лезги гафар гъатнава.

Вичивай гафарган тукълуьрнавай ксарин тІварар къаз тежезвай «Аламдин» редакторди гъич тахъайтІа ктабдин «Гъахъун» чІук кІелнайтІа, адаз акъадай хъи, къватІал тукълуьрдайла чна 1950-йисалай инихъ акъатнавай цІудралди гафарганрикай менфят къачуна. Сифте яз чн гафарганда 2 агъузурдав агакъна цийи ва нугъатрин гафар гъатнава. Гъаки ктабда 1998-2014-йисара «Самурдин» къвалахдарри халкъдивай къватІанвай, сифте яз «Гъафалагъи» рубрикадик кваз газетда чап авур 4 агъузур къван гафарин ганва.

Алай йисан 6-майдиз гафаргандин Бакуда киле феиби презентациядиз Азербайжан Республикадин Президентдин аппаратдин, са шумуд институтдин веклар, аллимар, чІалан пешекарар, журналистар ва келдайбуру атанвай. Алуькдай чкаяр амамиз са къадар инсанар къачел акъазнавай. Гъаф гурулуз киле феиби мяркятдал вирибуру (Аламовидилай гъейри) гафаргандин хъсан терефикай лагъана, адаз лайхлу къмет ганва. Республикадин телеканал, 20-дав агакъна газетри тебидирдикай малуматар гана, гафарган тарифна. Гъайиф хъи, Аламовидиз къве академикди ва са илимрин докторди рецензия ганвай ктабдин хъсан са жигъетни акунач. Вич мяркятдин иштиракчи яз анал лагъай гафар ван тахъайдай къуьн анжах пехилвилдин лисан я. Мяркятдал гаф гайила Аламовиди вуч рахадатІа тийижиз вич «мухалифат» (чІехи панониз акси гъерекатар ийизвайди) я лагъана. Яраб ам низ «мухалифат» ятІа? Анал ктабдикай веревирдин ийизвай, анаг «мухалифатдин» чка тирни? Чи халкъдихъ «мухалифатар» авайди яни?

Макъаладикай икъван, Гила «Аламдиз» вуч кІанзаваТІа лугъун. 2012-йисуз журналдин сад лагъай нумра акъатайла чна газетда адан коллективдиз агалкъунар талабанай. Ингъе са журналист къванни авачир и редакцияди акъуззавай журналдин лезги чІал акурла чахъ къалабулук акатна. Чи тІвар-ван авай шайр Арбен Къардаша гъахълу яз журналдин 2013-йисан сад лагъай нумрадиз акъудай вичин «Аламдин» уламар» макъалада калурнай хъи, са бизи макъалар хуьруьн нугъатрал (месела, стІувиар рахадай чІалал) къвенва. «Хайи хуьруьн нугъат ширин жеда, амма къызвай касди эдебиятдин чІалаз гъуьрметна кІанда. Журнал вири лезгиар патал акъуззавайди яз хъайила, вири гъавурда акъадай рекъер хъяна кІанда.» - хъенвай шайриди.

Тек са лезги чІалаз ваь, азербайжан ва урус чІаларал гузвай макъаларни чІалан гъалатІар кваз акъатзавай. Гъавилий чна, вичи куьмек тІалаб авурдалай къулухъ, Аламовидихъ галаз «Самур» газетдин редакцияда суььбетна, жуван куьмекар теклифна: «Маса халкьарин векилрин гиле гъайтІа талгъурай хъи, лезгири чІалан гъалатІар квай агъуз еридин журнал акъудзава. Макъалар гъхътинбуру гудатІа квез чІа, чун редакциядин крарик акъахъчал, анжах къун рази ятІа чна а макъалар гъа къисъудакъа гъалатІар дъузарна квес вахъун, ахпа журналдиз акъуд» Аламови рази хъана. Амма вучиз ятІани ам чав агъатнах, гъатда инал-анал «Самурдин» къвалахдарри чаз куьмек гузвач лугъуз хъана. Чна

куьтІнач, вахт атайла вичин гъалатІ гъавурда такъуна жер лагъана. Ингъе акунач. Гуьгъуьнлай журналдин са бизи макъалайра чн салаз къванер вегъена. Чна мадни сабурулувал хъена. Ихътин крау мийир лагъанатІани, гъавурда акъунах...

2013-йисан эхира «Алам» журналди «Лезги поэзиядин антология» тІвар ганвай ктаб чапдай акъудна ва ана чи руьдгик хІкурна. Белки дъуз рекъиз хъведи лагъана чна и гъилера а ктабдикай макъала кхъена сабурулувал хъена. Анжах Аламови дъуз рекъиз гтанач. Акси яз, чи са къадар авторар чвай яргъаларна. Дагъустандин Россияда чи чирхчирар авай къван вири чкайриз физ, «Самур» вилэй вегъиз алахъна. Эвел чун чІалахъ хъанач. Амма са шумуд касди деллиралди хабар гайидатІай къулухъ чахъ лугъудай гаф амуькьнах. Гилани чна вад йисуз зегъмет члугуна аралал гъайи гафаргандикай ягъанатзава. Гъа инал са шумуд суал къвезва: Аламови чал ни гъалдарзава? Ада ни ташпуругъ къилиз акъудзава? Адап патарив гъайбуру вири чи куьгъне дулар тир эхира. Ам вичи журнал акъудалди чи редакциядихъ галаз гур тир. Чун са-садан хийри-ширирихъ галай. Бес гила гъикІ хъана?

1992-йисалай чап жезвай «Самур» газет эхиримиж 19 йисуз чна акъудзава. И йисара чун гъамиша халкъ агъудиз, адан рикъий тир месъалар къарагъариз, чаз къызвай гъар са касдиз, илани цийи къуватар тир жегъилриз газетдин чинра гегъеншидз чка гъуз алахъна, жегъил шайрини ширририкай тукълуьрнавай къватІал чапдай акъудна. Бес икъван гагъди анжах 13 нумра акъатнавай «Аламди» къал кутайди, чун сад-садавай къакъуддай рехъ вучиз къуьна? Чал къведалди вич «Самурдин» коллективдик къвай, гъаки ятІани газетдин 2012-йисан 18-мартдиз Бакудин Муьзикадин Академиядин чІехи залда гъаф гурулудаказ киле феиби 20 йисан юбилейдикай вичин журналда са цІарни кхъин тавур Аламови хъи вучиз «къан-къан» лугъуз адал гъавалят хъанва? Жуван халкъдин вилик-къилик къвайбуру гъуьрмет тийизвайвилэй, гъавичи-чІехи тийижирвилэй чун къе и къа авачи?

Вичиз са чІални бегъем тийижиз пешекар журналистрин къхьирикай ягъанатзавай Аламовиди фитнечвал тавуна, журнал гъалатІар галачиз акъудуникай фагъум авуртІа хъсан я. Журналдин чинал са гаф гагъ «култура» гагъ «култура» хъиз къхъизвай, «февраль», «сентябрь», «декабрь» гафар хъуьтуьл лисан галаз, «апрель», «июль», «октябрь» а лисан галачиз гузвай редакторди лезги чІала урус чІалай къачунвай гафар гъикІ къызиватІа хъсандиз чиррай. Гъеле и касдиз азербайжан чІалал «лезги» гаф къхъизвай къайда чизвач. Виликан йисара журналдин чинал «lezgi» хъиз ганвай гаф гила «lezgi» хъиз къхъизва. Ахътин гафар ава хъи, «Аламди» 3 жуьре къхъизва: Ахътегъ, Ахъцагъ, Ахъец; муаллим, маълум, малим; художник, чІугвар, расим; сергъет, сяргъат, сяргъат ва икІ мад. Чоб чІал вилик тукъузвайбуру хъиз къалуриз са къадар «цийи» ибаранри аралал гъанва: «рамсивлин мектеб», «къватІалдин пан», «ашай сивиди рахан», «геренриз экв вегъен» ва мсб. Къведалди «гъуькумат» гафурун чкадал «девет» къхъизва. Орфографиядин къайдар чІурна «къан», «дуьнья», «эцигун», «къанни», «туьгуьннай», «тежер», «яргъи», «хъайитІа» хътин гафар «кан», «дуьнья», «оцегун», «къану», «чуьгуьнбай», «тижер», «йаргъи», «хъийтІа» хъиз къелемдиз къачуза. Икъван тутайгъивилериз рехъ гузватІани са бизи авторрин тІварарихъ «машгур журналист», «бажаргъ авай журналист», «художник, къхъирагъ, этнограф», «талант авай шайр» хътин гафарни гилгъизва. Илимдин чІалал идаз графомания лугъуда, яни къхъирвиллин алакьунар авачиз къхъирагъ жез кІанзавай руьдгилди нахушлуь.

Мисал яз ганвай гъалатІар чна вилелай, инлай-анлай къалурнавайбуру я. Мад вуч лугъун? Чвай Аламовидиз анжах са меслят гъуз жеда, са нин ятІани къвалахдик рехне кутадалди, эвел жува а кардин кІан-пун хъсандиз чира. Герек тир чирвилер авачиз макъалар кхъена жуван савадузвал къалурмир. Гъакини никай ягъанатзаваТІа хъсандиз фагъум ая.

«САМУР»

(Əvvəlki qəzetin 23 aprel 2015-ci il tarixli sayında)

Yeni hökumətə dəstək verməsinə, yoxsullara əl tutmasına, heç bir müqavimət göstərmədən varidatlarından əl çəkmələrinə baxmayaraq, bir sıra imkanlı adamların sürgünə göndərilməsindən Sovet dövlətinin düşmənləri məharətlə istifadə edir, əhalini iğtişasə qaldırırdılar. İğtişasçılar Küre dairəsində də xeyli tərəfdar tapmış, hətta silahlı dəstələr yaradaraq dövlət idarələrinə basqınlar edirdilər. Tezliklə Aliskender bu dəstələrlə mübarizə aparmaq üçün mərkəzdən gizli tapşırıq aldı.

Gizli tapşırıq

Dağıstan Vilayət Partiya Komitəsindən daxil olan məktubda deyilirdi: "Son vaxtlar Dağıstanın müxtəlif bölgələrində Sovet hakimiyyətinə qarşı qiyamlar və gizli silahlı dəstələr təşkil olunur. Əksər dəstələrə ağıqvardıyaçı zabitlər rəhbərlik edir. Məqsəd bu dəstələri birləşdirərək daha iri silahlı qruplaşmalar yaratmaq, hökumətə qarşı mütəşəkkil mübarizə aparmaqdır. Sovet hakimiyyətindən narazı ünsürlər həvəslə belə dəstələrə qoşulur və başqalarını da cəlb edirlər. Bolşevizm əleyhinə birləşənlər gətirdikcə daha təhlükəli qüvvəyə çevrilir. Təhlükəni aradan qaldırmaq üçün bölgələrdəki silahlı dəstələr tezliklə ləğv edilməlidir. Onlara qarşı hökumətə sadıq təbəqədən dəstələr yaratmaq lazımdır. Yerlərə əsgəri qüvvələr göndərmək imkanını olmadığına görə rəhbərlik etdiyiniz dairədə bu işin təşkili və düşmənlərin tezliklə darmadağın edilməsi birbaşa sizə həvalə olunur." (Bax: ЦГА ДАССР. Ф.34 р. Оп.4.Д.38.).

O vaxt Küre dairəsində iki silahlı dəstə yaradılmışdı. Birinci dəstə daha təhlükəli idi. Onun başçısı vaxtilə çar ordusunda qulluq etmiş Şahmərđan bəy idi. O, ətrafına 200-dən

çox silahlı toplamışdı. İkinci dəstəyə qaçaq Şafı başçılıq edirdi. O, öz dəstəsinə 120 adam cəlb etmişdi. Şahmərđan bəyin dəstəsinə hərbi təlim görmüş və Sovet hökumətini yıxmaq üçün canından keçməyə hazır adamlar daha çox idi. Onlar təkcə dövlət idarələrinə basqın etməklə, bolşevikləri öldürməklə ki-fayətlənmir, yerli əhalini də talayırdılar. Bununla da yeni hökumətin əhalini müdafiə etməyə qadir olmadığını sübuta yetirməyə çalışırdılar.

Hər iki dəstənin qonşu dairələrdəki silahlılarla əlaqələri var idi. Hətta bəzən birgə əməliyyatlar keçirir, bəzi nahiyələrdə hakimiyyəti devirirdilər. Bu cür mütəşəkkil qüvvələrə qarşı döyüşmək üçün xüsusi hazırlıq lazım idi. Aliskender bu məqsədlə xüsusi qrup yaratdı. Həmin qrup həm silah əldə etməli, həm də kəndlilərə bu silahlə davranmağı öyrətməli idi. Bu səbəbdən məktubun alımından iki ayadək keçməsinə baxmayaraq, antisovet ünsürlərə qarşı mübarizə bir qədər ləngidi. Mərkəzin onu tələsdirməsinə baxmayaraq, Aliskender hazırlığı tam başa çatdırmamış mübarizəyə girişmədi. Onun gəncələrdən ibarət 400 nəfərlik dəstəsi döyüşə hazır olanda əməliyyata özü rəhbərlik etdi.

Uğurlu əməliyyat

Aliskenderin planına görə silahlı dəstələr ayrı-ayrılıqda deyil, eyni vaxtda məhv edilməli idi. Onların birləşməsinə yol vermək olmazdı. Ona görə də iki dəstə yaratdı. 250 nəfərlik dəstəyə özü, 150

nəfərlik dəstəyə köməkçisi rəhbərlik etdi. Şahmərđan bəylə döyüşmək üçün Aliskender əlverişli vaxt seçib qəfil zərbə endirməyi qərara aldı. Mayın axırlarında əlverişli şərait yarandı. Həvalar istiləşdiyinə görə aran kəndlərini soyub dağlara çəkilmək istəyən Şahmərđan bəy öz dəstəsi ilə Samur çayının kənarındakı kiçik düzənlikdə dincəlməyi qərara aldı. Burada iki çıxış var idi. Biri çaya tərəf uzanan yol, o biri dağlara qalxan çıxış. Şahmərđan bəyin başı istirahətə qarışanda Aliskenderin adamları hər iki çıxışı bağladılar. Burada gecələmək qərarına gəlməklə Şahmərđan bəy ikinci ehtiyatsızlığa yol verdi. Aliskenderin dəstəsi səhər açılmağa az qalmış, silahlılar yuxudan ayılmamış onlara qəfil hücum etdi. Xeyli canlı qüvvə itirən Şahmərđan bəy sağ qalanlarla dağlara çəkilmək istədi. Atlara minib irəli cumanda dəstə güclü atəşə tuş gəldi. Cığırın tutulduğunu görə Şahmərđan bəy atının başını əsas yola tərəf çevirdi. Lakin burada da atəşlə üzləşib xeyli adamını itirdi. Bir neçə saatlıq atışmadan sonra bəyin dəstəsi yarı oldu. Buna baxmayaraq, təslim olmayıb çayı keçmək istədi. Bu, çox təhlükəli idi, çünki çay gür axırdı, sel adamları apara bəlmədi. Nədənsə bəziləri bunun fərqi yarmadan həmin yolu seçdi. Ancaq bir azdan dalğaların əlindən qurtula bilməyib həmişəlik suda qərq oldular.

Dəstədə 50-60 adam qalanda Şahmərđan bəyə xəbərdarlıq edildi ki, təslim olsun. O, razılaşmadı. Hətta bəzi silahlılar Aliskender tərəfə keçmək istəyəndə onları arxadan vurdu. Bu, dəstədə pis qarışlandı.

qrupu iki il ərzində dairənin ayrı-ayrı bölgələrində əhalidən 10 minədək bayatı, 200 nağıl, 800 lotfiyə, 600 tapmaca, 30 rəvayət, 2 minədək atalar sözü toplamışdı. Bundan əlavə Küre dairəsində Dağıstanda ilk dəfə olaraq etnoqrafik ansambl yaradıldı. Sonralar bir jurnalın yazdığı kimi, Aliskenderin təşəbbüsü ilə S.Stalski adına ikinci belə ansambl 1936-cı ildə Dərbənddə yaradıldı və həmin kollektiv böyük uğurlar qazandı. (Bax: Народное творчество, N1. Махачкала, 1937. С.62).

A.Alqadarskinin ən böyük xidmətlərindən biri də xalçaçılığın inkişaf etdirilməsi ilə bağlıdır. Onu bu ruhlandırıcı dostu və silahdaşı Najmudin Samurskinin yeni vəzifəyə, Dağıstan Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə təyin edilməsi olur. Aliskender bir neçə dəfə N.Samurskinin qəbulunda olur və xalçaçılığın inkişaf etdirilməsi mə-

sələsini onunla müzakirə edir. Noticədə N.Samurski SSRİ hökuməti qarşısında məsələ qaldırır. Buna müvafiq olaraq SSRİ Xalq Komissarları Soveti 1934-cü ilin avqustun 8-də Dağıstanda xalçaçılığın inkişaf etdirilməklə bağlı qərar qəbul edir və xalça emalatxanalarının tikintisindən ötrü respublikaya 100 min manat pul ayırır. (Bax: ЦГА ДАССР. Ф. 178р. Оп.12.Д.6, л.10.). Həmin qərardan sonra Küre dairəsində 5 xalçaçılıq emalatxanası yaradılır və yüzlərlə insan işlə təmin olunur.

Aliskenderin daha bir xidməti məşhur ləzgi şairi Süleyman Stalskiyə göstərdiyi qayğı ilə bağlıdır. İlk dəfə möhür o, Süleymanın nadir istedad sahibi olduğunu müəyyənləşdirmiş, şairi bütün vergilərdən azad etmişdi. Eyni zamanda ilk dəfə Stalskinin şeirlərini qələmə almış, sistemləşdirmiş və rus dilinə tərcümə edərək bütün ölkə oxucularına çatdırmışdı. Onun 1916-1934-cü illərdə yazılmış "S.Stalskinin aforizmləri" adlı irihəcmli əlyazması hazırda arxivdə saxlanılır. (Bax: Гусейн Гусейнов. Гасан Алкадары. Махачкала, 2014. С.301.).

Vətən və xalq qarşısındakı əvəzsiz xidmətlərinə baxmayaraq, repressiya qurbanı olan N.Samurski 1937-ci ildə həbs olunandan sonra onun silahdaşları da cəzaya məhkum edildilər. Həmin dövrdə Dağıstanda hakimiyyəti ələ keçirən millətçi qüvvələr vətənin sudaqətlə xidmət edən onlara tanınmış ləzgiyə divan tutdular. 1937-ci ilin sonunda sürgünə göndərilən A.Alqadarski 1943-cü ildə həbsxanada dünyasını dəyişdi.

Müzəffər MƏLİKMƏMMƏDOV

Çalış öz xalqının işinə yara, Geysin əməlinəndən dünya zərxcara-

Nizami Gəncəvi

Yeniliklər

www.samurpress.net

Milli bazarlar yaradılacaq

Azərbaycan Rusiyanın Moskva, Sankt-Peterburq və digər regionlarında milli kənd təsərrüfatı mərkəzləri yaratmağı planlaşdırır. Bununla bağlı Rusiyanın Regional İnkişaf Nazirliyi ilə birgə məsləhətləşmələr aparılmışdır. Hazırda Rusiyanın Azərbaycan mallarına olan tələbatı bir neçə dəfə artıb və ölkəmizin milli sahibkarlarının şimal qonşumuzla meyvə-tərəvəz və digər məhsullar göndərməsi üçün əlverişli şərait yaranıb. Azərbaycanlı fermerlərin istehsal etdikləri məhsulların daha asan və koordinasiya olunmuş şəkildə rus bazarlarına çıxarılması üçün qarşı tərəfin istəyi ilə satış mərkəzləri təşkil olunacaq.

Hazırda Rusiyada fəaliyyət göstərən bazarlardan fərqli olaraq yaradılacaq yeni satış mərkəzləri hər iki ölkənin birgə müəssisəsi olacaq.

Kitab sərgi-yarmarkası keçiriləcək

Sentyabrın 16-dan 18-dək Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi, Bakı Şəhər Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin (BŞMTİ) təşkilatlığı ilə Əl Oyunları İdman Sarayında IV Bakı Beynəlxalq kitab sərgi-yarmarkası təşkil olunacaq.

BŞMTİ-nin mətbuat xidmətindən bildirilib ki, əhalinin asudə vaxtını səmərəli keçirməsi, mədəniyyətdə mütaliənin təbliği, mütaliə vərdislərinin inkişaf etdirilməsi, kitabxanalara ictimai marağın artırılması məqsədilə keçiriləcək IV Bakı Beynəlxalq kitab sərgi-yarmarkası çərçivəsində idarənin şəbəkəsinə daxil olan M.Ə.Sabir adına şəhər kütləvi kitabxanası da müxtəlif sərgilər təşkil edəcək.

Təbii qaz verilmişdir

Bu günlərdə Zaqatala rayonunun Oytala, Paşan, Maqov, Voytala və Yolaşır kəndlərinə ilk dəfə olaraq təbii qazın verilməsi münasibəti ilə tədbirlər keçirilmişdir. Tədbirlərdə rayon İcra Hakimiyyətinin və "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinin təmsilçiləri, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak etmişlər. Bildirilmişdir ki, ümumilikdə 1184 abonent olan kəndlərin qazlaşdırılması üçün birpilləli sistem əsasında 61755 metr uzunluğunda müxtəlif diametrlə metal borularla daşıyıcı və məhəllədaxili qaz xətləri çəkilmiş, 1184 ədəd saygac və fərdi tənzimləyici quraşdırılmışdır.

Məşhur ləzgilər haqqında bilmədiklərimiz BÖYÜK İSTEDAD SAHIBI

Bir neçə nəfər etiraz edib, qarışıqlıq düşəndə Aliskenderin dəstəsi silahlıları mühasirəyə aldı. Vəziyyətdən çıxış yolu tapmayan Şahmərđan bəy tapançası ilə özünü vurdu. Bunu görə onun tərəfdarları dərhal silahlı yerə qoydular.

Bundan sonra Aliskenderin dəstəsindən 50 nəfər qaçaq Şafı ilə döyüşlərə köməyə getdi. Orada da silahlıların vəziyyəti yaxşı deyildi. Onlar xeyli itki verdikləri üçün geri çəkilmək istəyirdilər. Lakin Aliskenderin adamları buna imkan vermədilər və sağ qalan 40 nəfəri mühasirəyə alıb zorəsizləşdirdilər. Silahlı dəstələrin ləğv edilməsi ilə əlaqədar Küre dairəsində həyata keçirilən uğurlu əməliyyat sonralar bütün dairələr üçün nümunə oldu.

Qətiyyəti və cəsarəti ilə seçilən, xalqın gələcəyi uğrunda mübarizə aparən A.Alqadarskinin başqa sahələrdə də xidmətləri az olmamışdı. Məsələn, mədəni tədrisində.

Mədəni irsin keşiyində

1922-ci ildə N.Samurskinin təşəbbüsü ilə Dağıstan hökuməti milli folklor nümunələrinin toplanması və nəşr olunmasından ötrü xüsusi qərar qəbul etdi. (Bax: "Советский Дагестан" 1922, 17 февраля). İki il sonra, aprel ayında "Советский Дагестан" qəzetinin yazdığına görə bu sahədə Küre dairəsi xüsusilə fərqlənirdi. A.Alqadarskinin təşkil etdiyi peşəkarlardan ibarət tədqiqatçılar

ЧИ БАРКА

Чи кьелемдин дуст Бейбала Няметован 60 йис хьанва лагьайла ч'алахь хьанач чун. Вучиз лагьайтла и кьени кьилихрин, чина даим мили хьвер авай, инсанриз хьсанвилер авун вичин риклин кьаст тир, к'валахдин юлдашрин, кьунширин, дустарин, хизандин рикл алай ам вичин яшдидлай гзаф жегьил яз аквада.

Чи журналист дустарин кьула Бейбала

Няметовахь вичин чка ава. 1955-йисан 1-августдиз К'цар райондин Ясаб хьуре диледиз хьайи Бейбала Муьрселан хва Няметованни уьмуьрдин гзаф йисар «Коммунист», гилан «Азербайжан» чапханадихь галаз алакьалу я. Ам ина к'валахзавайбуруз вичинбурухь ялдай инсан хьиз чиде. Кьвед лагьайди, ам пара хьсан кьунши я. Гьам вич, гьамни адан уьмуьрдин юлдаш Ханбажи умун инсанар я. Абурун пуд руш – Вефа, Севинж ва Сабина тек са иервилелди ваь, гьак'ни акьулливилелди тафаватлу я.

Бейбала Няметован кьетленвилерикай садни ам кьакван руьгьдин инсан хьунухь я. Ик' хьаначиртла, адавай ара датана 40 йисуз «Бакинский рабочий» хьтин Азербайжандин т'вар-ван авай печатдин органда к'валахиз жечир. Ина чара-чара везифайрал к'валахлай ада эхиримжи Яргьал йисара жавабдар секретарин везифа кьилиз акьулзава. Журналистриз им редакциядин виридалайни четин ва жавабдар к'валах тирди хьсандиз чиде. Газетдин акурар, ана гьи материалар гьи жуьреда, гьи макьаладар гежел вегьин тавуна чапна к'ланзаватла жавабдар секретарди гьядла. 16 йисуз и кар кьиле тухуз алакьзавай кас, шаксуз, халисан пешекар я.

Бейбала чаз муькваларнавай мадни са жигьет ава. «Самур» газет к'вачел акьалдай 1997-1998-йисара чи гьиликай кьур, чаз четинвилер арадай акьудиз куьмек гайи инсан я ам.

Азербайжандин прессадин 140-йисан юбилейдихь авсиятда Президентдин указдалди алаз «Лайихлу медениятдин к'валахлар» гьуьрметдин т'вар гана лагьай хабарди чаз гзафин-гзаф хьвеш авуна. Авайвал лагьайтла, Бейбала Няметов идалайни ч'ехи т'варариз лайихлу инсан я. Вичин риклин кьастарин миьхивилелди чешнелу тир и дамах гвачир инсан, чи ч'ехи дуст Бейбала Няметов барка ийизва чна. Алаз чандин сагьвал, риклин шадвал, хизандин бахтувал ва мадни ч'ехи агалкьунар т'лалазва.

«САМУР» газетдин коллектив

МАНИДИ ЭВЕРЗАВА

Алай йисан 29-июлдиз Дагьустан Республикадин Ахцегь райондин Луткун хьуре «Лезги сес -2015» т'вар алаз сад лагьай манирин фестивал кьиле фиде. Лезги манидин дережа хьажун, маничийрин арадай виридалайни хьсан ван авайбуру ва манияр пешекарвилелди тамамарзавайбуру хьагьун патал арадал гьидай акьажурир 16-40 яшарин инсанар акатда.

Жюридик т'вар-ван авай вокалист Селим Аллагьярлов ва харусенятдин маса сейли векилар ква. Гьикьван вахт я фестивалдиз гьазурвилер акьаз. Чна чи халкьдин харусенят хьун ва вилек тухун патал арадиз гьизвай и акьажурир ч'ехи агалкьунар т'лалазва. Чи сегьнейриз лайихлу маничийр акьатдайдак муд кутазва.

Айнуьр БАЙБУЛАТОВА

FESTIVALDA LƏZGI MUSIQISI SƏSLƏNDİ

Йулуьн 1-5-дә Азәрбаьцаннн қөдим сөнәт вә мөдәниyyət мәркәзләриндә олан Şәкидә “İpәk Yolu” VI Бейнәлхәлқ музиги фестивали кәчирилмишдир. Азәрбаьцан Бәстәкарлар Иттифакннн, Баки Бейнәлхәлқ Multikulturalizm Мәркәзинин вә Şәки Şәһәр İcра Hakimiyyәtinin биргә тәшкиләтчилиги, Мөдәниyyət вә Туризм Назирлиьинин дөстәйи илә кәчирилән фестивалда бир сара харичи өлкәләрин, еләцә дә Азәрбаьцаннн танинмиш музиги коллективләри, о цүмлөдән өлкәмизин азсаяли халқларннн ансамбллари иштирак етмишләр.

Бәш гүн давам едән фестивалда район сакинләри вә қонақлар Японияннн “Kamigata Sumiyoshi Kai” музиги ансамблннн, Түркүьонин Чукүрова Дөвләт Симфоник Оркестринин, Полшаннн “Ac-cello Duo” музиги ансамблннн консерт програмларннн динләмәк имкани қазанмишлар.

Йулуьн 3-дә Şәкинин визит вәрәғи саяилан “Karvansaray” Азәрбаьцаннн азсаяли халқларннн хор, маһни вә рәқс коллективләринин иختиярннн verilмишдир.

Онларнн музиги фольклорунун, мәрәсимләринин, маһни вә рәқсләринин нүмайиши Şәкилорда вә харичи қонақларда бөьүк

марақ доғурмушдур. Бу, фестивалнн ән бөьүк вә яддақалан һадисәси олмушдур. Ләзгиләр, талишлар, күрдләр, татлар, ахиска түркләри, руслар, аварлар, удиләр, ингилейлар, саяурлар вә тәтлар марақли програмла чихиш етмишләр.

“Suvar” Lәzgi Mahni vә Rәqs Ansamblnнn чихиши һөмишәки kimi яддақалан олмушдур. Rәşad İbrahimov, Cavahir Abdulova, Cәmilә Zalova, Roza Hacımuradova vә Elvina Hey-

dәrovanнн ifasında sәslәнән “Dağ-lılar” маһниси вә ләзги халқ маһниларнннн ибарәт популяр гурултулу алқишларла мүшәйәт олунмушдур. “Suvar” нн рәqs ансамблннн мафтунлари иsә gәnc qızların vә oğlanların ifasında çоşqun lәzgi rәqslerini yaxından izləmək imkanı qazanmışlar.

Bir sözlә, respublikamızın ayrı-ayrı xalqlarınнn muзиги коллективләri, o cümlәdән “Suvar” festivala xüsusi yaraşiq vermışdir.

Nurəddin ALXASOV

БУЛАХДА ЯД АВА

Владик БАТМАНОВ

Ви мехьерик

Тухудайла, кланиди вун,
Мехьерикай хьудмир зун.
Тавуна гьич кагуьвилер,
Аквада за гьазурвилер.

Хьурай лугьуз иер кьиса,
Ваз вишни са цуьк гьйда за.
Вилер шехьиз, п'лузар хьуьрез,
Кьведа руш зун ви шад мелез.

Ви чамраз хьел агайт'лани,
Ада ви рехь ат'лайт'лани,
Рик'ле аваз гьамни суза,
Ваз кьуьл ийиз эверда за.

Чун кьвед санал акур ч'лавуз,
Кьуьл ийиз кам кьачур ч'лавуз,
Гьейран хьана муьгьанар чал,
Шумудалай алахьда звал:

"Ибуру кьведни кьадайбуру тир,
Сифте ширин рахайбуру тир".
Агь, килигда пашмаьдиз чаз.
И кар залан жедачни ваз?

Вилин накьвар тежез илив,
Вун хьфиде чамран кьилив.
Мад вуч ийин, сагь хьурай вун,
Жуван чамраз рагь хьурай вун.

Алай йисан мартдин ваира Москвада кьиле феиш лезгийрин Яран сувариз талукьарнавай концерт са кьаьдар тафаватлуди хьанай. Концерт рик'лиз чими, жегьил са гаьади лезги ч'алалди тухузвай. Ада сегьнедиз ак'л кьазвай хьи, на лугьуди, шумудни са йисара ихьтин мьрекатрин кьиле хьанвайди я. Арада вичин шишарни к'лезавай и гаьа гзафбурун рик'ле айркьнаи. Вичихь шаирвилин алакьунар, гьак'ни шишр фасагьатвилелди к'елдай бажарагь авай и гаьади - Владик Батманова вичин сифте ктаьб пишкеш из ракьурайла чаз гзафрин-гзаф хьвеш хьанай. Ингье ктаьбдиз акьуднавай шишрар мад гьилера газетда чап тавун патал адавай редакциядиз вичин ц'ийи шишрар ракьурун т'лалабай чна. Рик'ле ишгам, гьиле кьелем, чанда ц'ай, руьгьда лезгивал авай и жегьилдин шишрри фикуррин кьенивилелди чи фикур желбнай, «и булахда яд ава» лагьана фикурнай чна.

1995-йисуз Мегьарамдхуьруьн райондин Хуьрелрин хуьре дидедиз хьайи Батманов Владик Нафيران хьи ина юкьван мектеб акьант'ларнава. Алай вахтунда Дагьустандин Гьукуматдин Университетдин Дагьустандин филологиядин факультетда к'лезава. 2012-йисуз адан “Билбил” т'вар алай ктаьб басма хьанва. Чна жегьил шаирдиз мадни ч'ехи агалкьунар т'лалазва!

Азиз дагьлар

Азиз дагьлар, ваз акунай виш т'лар,
Дявед ч'лавуз чи дилейри эх авур.
Азиз дагьлар, ваз акунай аялар,
Вичин хайи бубадин пак чин такур.

Ваз килигиз, ишез шумуд етимди
К'луь накьварин селлер гьанай вилерай.
Вун рик'леваз шумудни са итимди,
Женгера тур вегьеначир гьилерай.

Азиз дагьлар, вун паталди дяведиз
Агьзуьрради фена жегьил лезгияр.
Чи уьлкве гьич кьун тавурай завалди,
Таквадайвал чаз экьичай ивиар.

Азиз дагьлар, хва фидай югь дяведиз
Мад салрани чи дилейриз такурай!
Дяве клани инсандин рик'л, я Аллагь,
Ам диделин руфнамаз пад хьурай.

Ви кьакьанвал, ви такабуру акурла,
Аял вахтар хьведа хьи рик'ел зи.
Лугьуда за даим дуьа авура:
Етим аял тахьурай гьич чилел чи!

Дегиш хьанва

Папа хьрак фу чразмач,
Эвелан хьиз гам хразмач,

Кьеб эч'лягьдай свас акьазмач,
Дегиш хьанва дуьнья миьхьиз,
Адан крар женни эхиз?

Кье рившетрихь авач кьаьдар,
Пул чьагирчдаз дуьнья я дар,
Фаскьирини ийиз куп'лар,
Дегиш хьанва дуьнья миьхьиз,
Адан крар женни эхиз?

Катзава эл к'валахдикай,
Дуст кьунава ялтахдикай,
"Фекьси" хьанва алчхадикай,
Дегиш хьанва дуьнья миьхьиз,
Адан крар женни эхиз?

Лап "акьуьлу" хьанва жегьил,
Залан кардал вегьизмач гьил,
Маса гуьва гьилевай чил,
Дегиш хьанва дуьнья миьхьиз,
Адан крар женни эхиз?

Садбуру кьар акьудиз хьваз,
Садбуру ава кат'лар ч'лугьваз,
Акьваз женни и кар акьваз?
Дегиш хьанва дуьнья миьхьиз,
Адан крар женни эхиз?

Владик, вун санал акьваз,
Фагум ая жува-жуваз,
Вуч хьанвал'а чизвачни ваз?
Дегиш хьанва дуьнья миьхьиз,
Адан крар жезмач эхиз.

КЪЕБЕЛЕВИЙРИ «САМУР» КХЪИЗВА

АБУРУН КЪАДАР 500-ДАЛАЙ АЛАТНА

Азербайжандин лезги газет «Самур» кхъизвайбурун къадар къадим Къебеледа йис-сандивай пара жезва. Дидед чалал акъатзавай газет чи намус я, адаз дидед чалан къабедиз хъиз икрам авуна кланзавайди я лугъузвай ксар ина гъамиша хъийди я. Къебеледин твар-ван авай агъсакъл Баба Бабаева са береда 200-далай гъаф келдайбуруз газет кланарнай. Ам рагъметдиз фейила агъсакъл Садай Агъмедова и рекъай редакция-диз куьмек ганай.

Абуру цайи къени тумари къени цирер гузва. И кардив жегъиларни агатзава. Бакуда институтда келдай йисара «Самурдин» мукъувай агатай Мансур Менсимова Къебеледиз хтайлани редакциядихъ галаз алакъяр хвена, цудралди келдайбурун газетдив агудна.

И баркаллу кар кье Къебеледин твар-ван авай агъсакъл, духтур Шагъсмаил Исмаилован регъбервилек кваз къегъл ксари давамарзава. «Самур» чи халкъдин бармак я лугъузвай и къени къилихрин касдин алахъунар себеб яз кье районда лезги газет къенвайбурун къадар 500-далай алатна.

Къебеледа «Самурдин» даях тир Шагъсмаил Исмаилован къилив и йикъара газетдихъ рикл кузвай са къадар ксар къватл хъанвай. Лугъуз-хъуьрез алаатай мярекат газетдикай, ана физвай материал-рикая, редакциядинни келдайбурун алакъяррикай тир. Сифте абуру газетдин чехи дустар, рагъметлу Баба Бабаев,

Садай Агъмедов ва Физули Явер гъурмет-далди рикел хкана.

Келдайбуру санал агатунин себеб 500 лагъай касди - райондин твар-ван авай инженер Гъемзет Зейналова газет хъин тир. Идахъ авсиятда Ш.Исмаилова адаз къилди бахшиш гана ва редакциядин тварцелай касдиз разивал къалулна. 501 лагъай келдайди элдин сеняткар, хъенчлин къа-

парин устлар Вақыф Зейналов хъана. Мярекат куьтгъа жедалди мадни 13 касди «Самур» кхъена.

Жегъилар газетдив агудзавай Мансур Менсимоваз, аялриз дидедин чал рикъивай кланарзавай, лезги чалал ширир кхъизвай Айтекин Бабаевадиз разивал къалулна. Мярекатдал ксарай райондин вилек-къилив къай ксарикай Гъуммет Уьзбегова, Эсед Эмирфетова, Назим Зекриева, Илдырым Мирзелиева, Элхан

Шейдаева, Шакир Женнетова, Руслан Мамедова, Назим Рагъманова ва масабуру газетдихъ авсиятда чпин фикирар лагъана, ам хвена кланзавайди малумарна. Мярекатдиз дишегълиарни атанвай. Гуьлейфе Исмаилова Гъемзелидай, муаллимар Меллагъет Гъуьсейнова, Рена Гъажиева ва Ругъизер Алиева са къил Камарвандай атанвай. Рикл шадардай кар ам я хъи, кье райондин твар-ван авай духтуррин, мектебдин директоррин, муаллимрин, инженеррин, гъакъни адетдин инсанрин арада газетдихъ рикл кузвайбуру пара хъанва.

Абурукай Зия Бабаев, Бехтияр Алиярв, Надир Насруллаев, Эмирхан Бурзуев, Азер Жаферов, Тегъ-

Исмаилов, Жамал Ресулов хътин «Самурдал» рикл алай инсанрин тварар къаз жедат. Келдайбурув газет вахтунда ага-къаруник Жумъшуд Расулова, Насруллагъ Къуьжаева, Элбрус Ибрагъимова, Вейис Бабашова ва масабуру чехи пай кутазва.

Мярекатдин вахтунда «Самур» газетдин редакциядихъ галаз телефондин алакъя хвейи, вичин риклин гафар лагъана, адан къвалахдарриз чехи агалкъунар тгалаб авур Шагъсмаил Исмаилова келдайбурун тварцелай редакциядин коллективдив вичин барка агакъарна.

Гъа юкъуз къебелевийр Шагъсмаил духтурдин мад са алакъунин шагъид хъана. Лезги шаирин ширир акъван фагагъатлувилелди келна хъи, ада.

Эхъ, келдайбуру къватл хъанвай чка гъвечи тгеллани ана авайбурун риклер гегъенш тир.

Къериб ГЪУЬСЕЙНОВ

BALIKESIRDƏ LƏZGİ GECƏSİ

Türkiyənin Balıkesir Dağstanlılar Kültür və Yardımlaşma Dərnəyinin hər il keçirdiyi toplantılara bu ilin mayın 31-də

bir yenisi də əlavə olundu. "Ləzgi gecəsi" adlandırılan həmin məclis olduqca səmimi və yadda qalan oldu. Bir neçə siyasi partiyanın vəkillərinin, Balıkesir Bələdiyyə Başkanlığının və bir sıra cəmiyyətlərin nümayəndələrinin iştirak etdiyi, bir çoxlarının gül çaləngləri yollaqları uğurlar arzuladıqları gecə unudulmaz anlarla yadda qaldı.

Dərnək başkanı Cevdet Yıldız ləzgi xalqının zəngin mədəniyyətini, adət-ənənələrini yada saldı,

ana dilini qorumağın vacibliyini qeyd etdi. O, hər il keçirdikləri, Türkiyənin müxtəlif bölgələrində yaşayan ləzgilərin həvəslə qatıldığı "Afar günləri"nin əhəmiyyətini vurğulayaraq, belə tədbirlərin gənc nəslin təربiyəsində böyük rol oynadığını bildirdi.

Balıkesir Karesi Dərnəyi qrupunun nümayiş etdirdiyi xalq oyunları, gənc rəqəqlərlərin coşqulu rəqəsləri məclisə şəh əhval-ruhiyyə gətirdi.

Gecədə nümayiş etdirilən S. Kərimovanın səndəli-musiqili "Mənim doğma elim" filmi qürbətəki ləzgilərə vətən həsrətli hisslər yaşatdı.

Abdullah QUBALLI, Türkiyə, İzmir

ХУЬРУЪЗ ЯД ГЪАНА

Япония гъукуматди «Векъерин пунар ва инсандин хатасузвал» программдик кваз Килар районда са шумуд проект къилиз акъуднава. И йикъара ихътин проектрикай яз райондин Ясаб хуьруз къалин тамарай 13 километрдин яргъивил гунгаррив хъадавай яд гъанва. Вичин къимет 103 агъзур доллар тир проектдив къадайвал, хуьре 105 тон яд къадаи цин гъамбархана ва къве яд пайдай чка эцигнава. Ина мад къве булах гунгуьна хтунва. Гила хуьре абурун къадар 37-дав агакъанва.

Ясабдал цийи цин система кардик кутадай мярекатда Япониядин Азербайжанда авай посол Цугуо Такагъашиди ва райондин чехибуру иштиракна. Хуьруьн агъалийри и къайгъудар-вилляй абуруз чпин разивал къалулна.

Вафа НЯМЕТОВА

ЧИРВИЛЕР ЧУКЮРАЙ КЪЕГЪАЛ

Чи тарихдин тѳимил чирнавай чирникай сад XIX виш йисуз ва XX виш йисан эвелра халкъдин къула чирвилерни къвенкъвечи фикирар чукюрунин месэла я. А чѳавара чѳахъ и месэладихъ галаз муъувай машгъул хъайи Къязанфарбег Зулфикаров, Гъуьсейн бег Смутъулски, Гъасан эфенди Алкъвадари, Рагъимбег Абасэфендиев, Башир Султанов, Режеб Амирханов, Къасумхуьруьн Султан, Абдулгъай Жалилов, Шагърузат Султанова, Али Искендер Алкъвадарски, Абужафер Мамедов, Гъажиебег Гъажиебов хътин камалгъелияр авай.

Заз Абужафер Мамедовакай са къве цийи дедил гъиз кланзава. 1880-йисуз Къасумхуьре диледиз хъайи ва 1934-йисуз ина вичин дунья дегъишарай А.Мамедов халкъдин къула чирвилерни къвенкъвечи фикирар чукюруник, гъакъни диндин тушир мектебар арадал гъуник чехи пай кутур кас я. Адакай рахадайла саки вири авторни Абужаферан анжах 1911-йисуз

Тифлиса чапдай акъатай «Куьре Чалан элифарин. ахла гъвиьиз келдай жуз» ктаб мисал яз къалулда. Са гафин авачиз, им гъаф къиметлу, чи чѳалан тарихда Усларан алфавитдалди туькюьрнавай пуд лагъай ктаб я. Ина аялриз дидед чѳал чирун патал жуьреба-жуьре темайрай келдай материал-лар, тапшурутгъар, суалар, абурун жавабар, махар, гъыкаяяр, мискъалар, бубайрин мисалар ганва.

Абужафераз дидед чѳал хъиз, урус, туьрк, араб чѳаларни хъсандиз чидай. Ада гъатда а чѳаларай са бязи шаирин ширирарни лезги чѳалаз элкъуьрнай. Абужафера и ширир санал къавитна чандиз гъазурнай ва Тифлисада авай Къафкъаздин Чирвилерин Округдив вуганай. Амма вучиз ятлани ктаб чап хъанач. Идалай гъейри А.Мамедова алфавитни туькюьрнай. Гъайиф хъи, и ктабдин эвк акунач.

Ара датлана халкъдин къула чирвилерни къвенкъвечи фикирар чукюьрай Абужаферан къедади гъафбуруз хабар авачир мад са ктабдикай лугъуз кланзава. Садбуру 1911-йисал къедалди адан ктабар акъатайди туш лугъузва. Им дуьз фикир туш. 1905-йисуз адан лезги чѳалаз «Курани шерифдин кене зикир авунавай канин муькуьд пейгъамбардин ахвалайар йа» твар ганвай ктаб чапдай акъатнава. Тифлисада басма хъайи и къватгал Усларан алфавитдалди къхъанва. Ина Къурьанда тварар къунвай 28 пайгъамбардикай гъыкаяяр гъатнава. Къафкъаздин Чирвилерин Округдин чехидан буйругъдалди чапнавай и ктабдикай са къадар вахтунда диндин тушир мектебарани менфѳат къачунай.

Тамила БЕКЕРОВА, Дагъустан Республикадин Дербент шегъер, муаллим

САНАНИ АВАЧИР ЭЦИГУН

Исмаиллы районда анжах иниз хас тир къай-дада хжажзавай эцигунрин къадар къвердавай пара жезва. Гила «Шагъ дагъ» карханадин вилек, 17 сот тир чилерал «Сятдин майдан – сеняткарвилан базар» эцигиз кланзава. Майдандин юкъвал шегъердин вири чкайрай акъадай къакъан сятдин минара хжажда, адан патарив алишверидин драматар эцигда. Гъилив раснавай ва цванвай затгар маса гун патал кылди туьквенар кардик кутада. Цийи проектдив къазвачир карханаар шегъердин маса чкайриз куьчарда.

Цийи проекткар къилиз акъудунихъ галаз санал шегъердин абадвилеризни хъсандиз фикир гузва. Исъятда шегъердин 7 куьмедиз асфалт цазва. Кылийи-кылди къацу тир шегъер эхиримжи йисара лугъуз тежадай къван дегъиш хъанва. Цийи эцигунри адан нервал генани артухарзава.

Мурад ХАЛИКЪОВ

САМУРДИН МЕКТЕБ

ДИДЕД ЧАЛАН ЭКВ

■ Къве йис я Къебеле райондин Арзулла Регъимован т'варунихъ галай Цийи Дызахлы хуьрун юкван мектебда и т'вар алай мярекатар кыле физ. Цинин мярекат Алина Бабаева, Тегъмине Камилова, Жале Эмирасланова, Эфсане Хидирова ва Элнас Ашралиевати санал лагъай «Дидед ч'ал» манидалди анухарна. С.Керимовати вичин гафариз къхей и манди мярекатдиз халисан лезги руьгъ гъана. Ахпа лезги ч'алан муаллим Айтекин Бабаевати шаир М.Меликмамедован «Зи бахтуниз акъатай ч'ал» шиир к'елна. Идалай гуьгъуьниз ада викторина кыле тухун патал командайриз эверна. «Алпан» ва «Бубу» коман-

дайри чпин чкаяр къуна. Аялри суалриз ч'ехи шанкъунивиди жаваб гузвай. Тургай Ферзалиеван, Нурай Аллагъвердиевадин, Хураман Ягъиевадин, Семра Аслановадин ва масабурун гафунал туькъвей жавабри вири гъейранарнай.

Викторина кылиз акъатайла аялри шииррал, манирал илигна. Гуьлчин Желиловади Ш.Э. Мурадован «Накъв ши-рин я», Гуьлай Аллагъвердиевади К.Келентерлидин «Лезгидин руьгъ к'варнач за», Гуьлай ва Айчин Ашралиевайри М.Меликмамедован «Ватан», Леман Манасова ва Ханум Регъмановади С.Керимован «Лезги ч'ал», Нурай Аллагъвердиевади ва Гуьлнар Ашралиевати Э.Гуьлялиеван «Лезги ч'ал» шиирар фасагъатвилелди к'елна. Ламие Хасиевади, Жамале Муталибовади, Къумру Къедировати чи халкъдин маниар «Магъи Дилбер» ва «Перизада» рик' алаз лагъана мярекатдиз верци дад кутуна.

Эхирла мектебдин директор Мирземмед Мирзелиева, заведиш Навруз Бабаева, муаллим-рикар Рамиз Регъимова, Феркъане Хасиевади, Ресмийе Мамедовади, Рауф Байрамова ва масабур мярекат арадал гъайи лезги ч'алан муаллим Айтекин Бабаевадиз ва хайи ч'алал рик' алай аялриз чпин разивал къалулна. Дидед ч'ал кланарун, ам вини дережадиз агакарарунин карда ихътин мярекетрин роль ч'ехиди тирди къейдна.

АЙГУЬН ХИДИРОВА,
Къебеле райондин Цийи Дызахлы хуьрун юкван мектебдин муаллим

САМИРАН АГАЛКЪУНАР

Алай йисан 27-майди Бакудин Славян Университетда урус ч'алаз талуькарнавай VII республикадин Олимпиадада уфтан хъайибур барка ийндай мярекат кыле фена. Россиядин Азербайжанда авай посольстводи гъар йисуз тухузвай олимпиада и гъилера Сергей Есенинан 120 йисан юбилейдиз талуькарнавай. Олимпиада са шумуд хилляй республикадин 46 райондин 289 мектебда пуд вацран къене кыле тухванай.

Азербайжандин халкъдин артист Александра Никушинади тухвай мярекатдал чпихъ ч'ехи алакьунар авай аялр сегънедиз акъуднай. Абурукай сада зи фикир вичихъ ялнай. Адакай заз мярекатдилал

вилек авур ихтилатрай малуматар агакънай. Вичихъ ораторвилин алакьунар авай и гадалихъ хъсан гележег ава лугъузвай садбуру. «И гада урус ч'алал акъван фасагъатвилелди рахазва хъи, гъейран жеда вун. Ада урус ч'алал шиир к'елун са маса ала-мат я», - лугъуз гафаризвай юридикл квай ксари.

К'ц'ар сегъердин 2-нумрадин юкван мектебдин VII синифда к'елзавай Пиралиев Самир Элманан хци «Жегъил оратор» номинациядай I чка къунва лагъай хабарди урус ч'алан пешекарди хъиз зун гъафни-гъаф шадарнай. Вучиз лагъайт'а ихътин алакьунар авай аялр чи гележег я.

Самая КЕРИМОВА,
филологиядин илимрай философиядин доктор

■ Хъана къван, хъанач къван са хан. Адаз вичин авайни-авачир са хва акъван кландай хъи, аялдин рикиз вуч клан хъайт'та ц'унни-вацун арада гъиз тадай гъилибанарив. Имаратда маса аялар авачир, магъледин аялрихъ галазни ам къугъ-ваз тадачир. Гъавилляй адан кар-къеси т'уьн-хъун тир. Фад-фад дакларда адуькна рекьел ван алаз къугъвазвай аялриз килигдай.

Хандин хва къвердавай яц'у жезвай. Къарай текъез къуд цлан арада уьмуьр гъалзавай адан вилера хъверни авачир.

Эхирни хциз хвечи хъурай лугъуз бубади адаз магъледин аялрихъ галаз къугъвадай ихтияр гана. Ингъе пуд гъилибанни адан гуьгъуьна гъатна.

Кинт'лаш къугъвазвай гадаяр хандин хва муькувай акурла пагъ ат'лана амуькна. Адаз чпихъ галаз къугъваз кланзава лагъайла аялриз хвечи хъана. Багъа пекер алай ам са герендилал муькуь аялрихъ галаз санал катиз-галтуьгиз къугъвазвай.

Ингъе къугъваз-къугъвазин са вуч ят'лани сарак кутазвай ада. Недай зат'ар авай синияр гъай гъилибанарни гада гъинихъ фейит'га, гъанихъ физвай. Магъледин аялриз т'уьн теклиф авун адан акъулдизни къезвечар.

Аялри гъар хуькъвеквай вад гурц'ул тух жедай хандин хцел «Ферчин» лаглаб эцигнай. Аялар клеви дустар хъанвай. Ферчин хандин хва тирди саданни рикел хкъезмачир. Са кар авай хъи, адан иштагъ дегиш жезвачир. Ара дат'лана адан гъиле я цикден, я ругур вечерен як, яни т'унут' жедай.

Гъа ик'л, йикъар, варцар алазавай. Къарилал са къуз Ферчин аялрин кылив гъилибанар галачиз атана.

САНАЛ ТИУЪР ФУ

Мах

Адахъ хъел кваз акур дустари гъалар хабар къурла, ада агъ аладарна лагъана:

- Зун хъелна катнавайди я къвалляй.
- Вучиз, я Ферчин?

- Эхиз жезмач завай. Гъа сад хътин т'уьнар гъикъван неда? Ийфди-югъди вечерен шиш, гъерен шиш, къавурмишай къацра як, ару гъед, вацун гъед, гуьлуьн гъед, са герендилал емишар. Сивин дад квахънава зи. Са къуьнини дад гузмач.

Гадади «дерлер» ахъанювилай аялрин сивий яд авахъиз, ругурни къур-къурзавай. Вирид га са сак'ла фикрizar-

вай: са юкьуз хъайит'лани ада незвай зат'ар нез хъанайт'ла.

Хандин хци вичин ихтилат куьтягъайла Живера алаз лагъана:

- Исят'га ви сивин дад дегшарда чна.
- Гъик'?

- Акъвад ваз. Гъей, Барка! - эверна ада вичин гъвечи стхадиз. Ахпа гададин япал са вуч ят'лани кушкъушна.

Барка къвал галайнихъ фена. Са герендилал ам са чантани гъаз хтана. Живера чанта адавай къачуна анай са хъран фу акъудна. И фал къел алахна, винелай хъсандакъз серг алтадна.

Ахпа фу клар-кларна аялриз пайна. Абурукай са клусни хандин гададал гъалтна. Аялри иштагъдивди и фу ак'л незвай хъи, адавайни акъвазиз хъанач. Сергни фу акъван дадул тир хъи, гададивай вичин хвешивал хуьз тахъана жузуна:

- Живер, зун саклани гъавурда акъазвач. И сергни-фахъ икъван верцивал гъинай я?

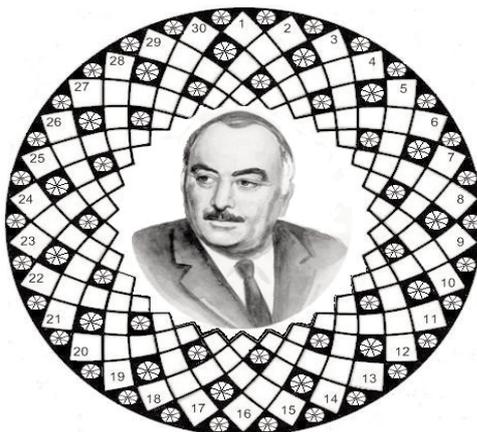
- Бес ваз санал т'уьр фу шиirin жедайди чидачни? - жаваб гана Живера.

АЗИЗРИН Севла

Кроссворд

1. Шикилдай аквазвай заридин т'вар. 2. Жими зат'ар хуьдай къаб. 3. Салан недай хъач. 4. Хиял, фагъум. 5. Киц'ин ва я верчерин къвал. 6. Шиирда тайин вахт арада аваз жедай сад хътин дегишвал. 7. Элжек. 8. Салан майва. 9. Кылин ч'ларар къве патал пайзавай ц'ар. 10. Десте, клерет'. 11. Гуьуьруькай гъурдай хапла. 12. Гъаларин къват'. 13. Дуьгме. 14. Хъинира эцигдай ц'ар. 15. Цан падай алат, куьтен. 16. Цай къвай ц'к'лам. 17. Кац'ерин жинсинин вагъши гъайван. 18. Минерал къван. 19. Гичин. 20. Къаст, ният. 21. Авур къвалахдин гъакъи. 22. Гуьзелвал. 23. Хашпара диндин къуллугъчи. 24. Китайдин кылин шегъер. 25. Печатдин орган. 26. Лезги кхъираг Агъмедован т'вар. 27. Негъ авунин гаф. 28. Нафт хкузавай чка. 29. Ширинлукъ. 30. Зарб авунин гъи-сабрин жедевел.

Туькъуьрайди: Куругъли КЪАЛАЖУХВИ

АСЕФ МЕГЪМАН

Лезги ва Дагъустандин литература ири ва музыкади вичин лайихлу векилрикай, члехи сентякаррикай сад кваларна. Вич 2010-иисуз "Дагъустандин халкьдин артист" гьурметдин тгвариз лайихлу хьайи сеили шаир-композитор Асеф Мегъман чи арада амач.

Дагъустандин искусствойрин лайихлу деятель, лезгийрин тгвар-ван авай композитор, шаир, драматург ва прозаик Асеф Мегъман 1930-иисан 18-апрелдиз Кцлар райондин Эчлехуьре дидедиз хьана. 1937-иисуз алан буба, хуьруьн мектеб тешкилна ана

муаллимвал авур Мегъман Абдуллаев "халкьдин душман" хьиз кьелемдиз гана, Сибирдиз суьргуйн авурла хизан ругуд аялдин диде Хаселеман ва члехи велед тир Чинназан хиве гьатнай

Уьмуьрди гьикьван басрухар ганатлани, гьикьван кьевера тунатлани, Асефа гьечлизамаз кьелуниз майилвал кьалурна. Чирвилерал гзафни-гзаф рикл алай ам хуьруьн мектеб акьалтларна. Кьубадин педтехникумдиз гьахьна. Вичихь алакьунар авай жегьил инаг куь-тягь тавумаз муаллимвал авун патал Хизи райондиз ракуьрна. Ахпа ам аскервилдиз тухвана. Аскервилдиз гьахьна. Вичихь алакьунар авай жегьил инаг куь-тягь тавумаз муаллимвал авун патал Хизи райондиз ракуьрна. Ахпа ам аскервилдиз тухвана. Аскервилдиз гьахьна. Вичихь алакьунар авай жегьил инаг куь-тягь тавумаз муаллимвал авун патал Хизи райондиз ракуьрна. Ахпа ам аскервилдиз тухвана.

Аскервилдиз гьахьна. Вичихь алакьунар авай жегьил инаг куь-тягь тавумаз муаллимвал авун патал Хизи райондиз ракуьрна. Ахпа ам аскервилдиз тухвана. Аскервилдиз гьахьна. Вичихь алакьунар авай жегьил инаг куь-тягь тавумаз муаллимвал авун патал Хизи райондиз ракуьрна. Ахпа ам аскервилдиз тухвана.

ринни манийрин автор тир. Чи сеили маничи Дуьрия Рагьмовади Бакудин радиоай фад-фад адан "Чулавлер", "Ахвар" манияр лугьудай.

Вичихь зурба алакьунар аваз акур Асеф Мегъман Дагъустандин Радиокомитетдин лезги редакциядин музыкадин гунутрин редакторвиле тайинарна. И рекьяй ам сад лагьай редактор тир. Ада пенсиядиз фидалди ина кваларна.

А.Мегъман "Дидедиз рикл", "Дамагда за", "40 гатфар", "Лепсар", "Икрам". "Зун галачиз", "Жува жувакай", "Дамагда за", "Вишни са мани", "100 гезел" тгварар алай ктабрин, "Зи Седеф", "Шуршурали", "Харубегни Царубег" музкомедийрин ва "Кьвандин сандух" драматдин автор я. Кьубаналийрин Камрана адан уьмуьрдин рекьизни яратмишуриз талукьарнавай "Чаз чидай Асеф Мегъман" ктаб чап-дай аькуьда.

Хайи халкьдиз эхирдалди лайихлулаказ кьулдугь авур, лезги литературадикин музыкади члехи пай кутур Асеф Мегъман экуз кьамат гьамишларух яз чи риклера амукьда.

Аллагьди рагьмет авурай!

БИЛАЛ КИЧИБЕГОВ

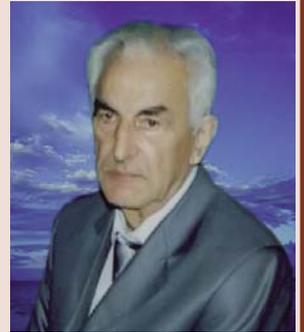
Азербайжандин илимди вичин лайихлу векилрикай сад кваларна. Радиациядин гигиенадай Закавказьедин сад лагьай илимрин доктор, и рекьяй Азербайжандин авай-авачир алим Билал Кичибегован уьмуьр залан начагьвиле кьатг хьана.

Медицинадин илимрин доктор Кичибегов Билал Селиман хва 1932-иисуз Кцлар райондин Ясабуба хуьре дидедиз хьана. Ада Азербайжандин Гьукуматдин Медицинадин Институт акьалтларна, 1955-1961-иисара Жебраил ва Худат районар санэпид-станцияриз регьбервал гана.

1965-иисуз Мингечевирдин ва Жебранбатандин гьавизра радиациядин ва гигиенадин гьалариз талукьарнавай диссертация хьейи алмиди 30 иисуз ара датлана Медицинетуда гигиенадин кафедрин ассистентвиле, доцентвиле, профессорвиле кваларна ва коммунал гигиенадин кафедрадиз регьбервал гана. 1975-иисуз Б.Кичибегова докторвилдиз диссертация хьена.

1995-иисуз Дербентдин "Югьдаг" Институтдин медицинадин факультетда гигиенадиз талукь кафедрда тьуьлуьрна адиз регьбервал гайи алмиди 1999-иисуз ина психологиядин ва педагогикадин кафедрда аралда гьана, адан кьиле акьвазна.

Нью-Йоркдин ИА-дин академик Билал Кичибегова 2001-2002-иисара

Бакудин Олдар Юрду Университетдин медицинадин факультетдин профессорвиле кваларна. 2003-иисалди алмиди Азербайжанди Бейнелхалкь Университетдин кафедрадиз регьбервал гана. Ам 100-далай гзаф илимдин кваларин, медицинадин факультетдин студент патал хьейвай шумуд ктабдин ва методикадин пособиийрин автор я.

Азербайжандин илимдик зурба пай кутур чи ватангьли Билал Кичибегован экуз кьамат садрани халкьдин рикелай алатдач.

Аллагьди рагьмет авурай!

ША, ЛЕЗГИ ЧАЛАЛ РАХАН!

Фикирди тухвана - Задумался

- Буба, маса каналдиз килигин ман.
- Отец, давай переключим канал.

- Вучиз, чан руш? Заз хабарриз килигиз кланзава.
- Почему доченька? Я хочу посмотреть новости.

- Вучда вуна ахьтин хабаррикай? Ара датлана даявейрикай, киклизвай-бурукай, са-сад рекьизвайбурукай гьузвай хабарар я ман.

- Зачем тебе такие новости? Везде война, все ругаются, убивают друг-друга.

- Ам дуьз я, хьсан са хабарни авач.
- Это точно, ни одной хорошей новости.

- Буба, члехибур вучиз даявир ийивайди я?
- Отец, а почему взрослые воюют?

- Садбур чилер кьакьудун, мьукьубуру чпин ниятар кьилиз акьудун паталди.

- Одни из-за территорий, другие за идею.

- Даведа авай аскеррин сад-садах галаз чирхчирвал авани?
- А солдаты на войне бывают знакомы друг с другом?!

- Ваь.

- Нет.

- Акл ятла абур чпиз тийижир инсанар вучиз рекьизва?
- Тогда, почему они убивают тех, с кем даже не знакомы?

- Абурувай чпин командирин гафунай акьатиз жезвач. Бязи вахтра душмандикай жуван чилер хвена клан жезва.

- Они не могут слушаться своих командиров. Иногда ведь приходится защищать свои земли от врага.

- Инсанриз чпин чилер бес жезвачни? Дуьньяда виридаз бес жедай кьван чилер ава эхир.

- А что, людям своих земель мало? На земле ведь достаточно места для всех.

- Вири нефсиникай я. Инсандин нефс аьузвайди тух.

- Все от жадности. Человек - существо ненасытное.

- Завай хьайитла, кар идал алач.
- А я думаю, дело не в этом.

- Бес квел ала?
- А в чем же?

- Хел кьемир, кар алайбур ити-мар я. Лагь кван, вуна кье жуван хлиз кьугьвадай вуч кьачуна? Автомат. Алатай гьафтедани танк кьачунай. Вучиз?

- Ты не обижайся, но причина в мужчинах. Вот ты, например. Какую ты сегодня купил своему сыну игрушку? Автомат. А на прошлой неделе танк подарил. Зачем?

- Ам гада я эхир!
- Ну, он же мальчик!

- Ам гада тирди дидедизни чизва, нигье ада аялдиз ктаб кьачуна. Кьелна акьулду хьурай лугьуз.
- Мама тоже знает, что он мальчик, только вот она купила ему книжку. Чтобы читал и умнее становился.

- Ваз вуч лугьуз кланзава?
- К чему ты клонишь?

- Даявир тахун патал аялри яракьрин кьугьварганрихь ваь, ктабрихь ялна кланзава. Дуьньяд крар дишегьлийри гуьнгьна хутайди бере я.

- Чтобы не было войн, дети не в войнушки должны играть, а к книгам тянуться. Пора женщинам навести в мире порядок.

- Алакьда лугьузвани вуна?
- Думаешь справятся?

- Вучиз алакьдач кьван?! Дидейри садрани даявейриз рехь гудач.

- Почему не справятся?! Матери никогда не допустят войн.

- Дуьз я чан руш. Веледар клани дидейри садрани кьаларихь ялдач. Абуру датлана ислигьвилехь ялда.

- Верно, дочка. Любящие матери не могут хотеть войн, они всегда стремятся к миру.

- Завай хьайитла, дуьнья идараву-нин крар дишегьлийрал ихтибарна кланзава. Вири дуьньяда ислигьвал жеривал.

- По-моему, миром должны править женщины. Ради мира во всем мире.

- Вуна цли вад лагьай синиф кьугьгьанавани?
- Ты ведь в этом году пятый класс окончила?

- Эхь. Вуч хьана кьван?
- Да, а что?

- Са затлини, гьакл фикирди тухвана зун...

- Так, ничего. Просто задумался...

Тьукьгьурайди:
АЗИЗРИН Севда

«СУВАР» У СКОРО 20 ЛЕТ

В начале 2016 года «Сувару» исполнится 20 лет. За 19 лет своего существования ансамбль завоевал большую любовь лезгинского народа, музыкальное искусство которого с безграничной любовью пропагандирует все эти годы.

«Сувар» появился в 1996 году в городе Баку, и, с первых же дней доказал, что является исконно народным коллективом. Лезгинский Ансамбль Песни и Танца «Сувар» известен не только в Азербайджане, но и далеко за его пределами. Он снискал любовь и уважение истинных поклонников лезгинского музыкального творчества. Десятки лезгинских парней и девушек в разные времена были

участниками ансамбля. Все, кто когда-либо был частью этого коллектива, по сей день считают его родным домом.

Сегодня «Сувар» - большая и дружная семья, которая объединяет творческие силы лезгинской молодежи. Юбилей «Сувар» безусловно станет большим праздником для всех тех, в чей судьбе он сыграл хоть маленькую роль.

«Сувар» овец! Дорогие мои! До юбилея остались считанные месяцы. Где и как нам лучше отпраздновать юбилей? Кто хочет принять участие в организационных делах? Какие у вас пожелания? У кого какие идеи? Это наш общий праздник, поэтому важно мнение каждого.

Седает КЕРИМОВА

САМУР

Баş редактор

Сəдақəт КƏРИМОВА

Redaksiyamızın ünvanı: AZ 1073
Bakı, Mətbuat prospekti, "Azərbaycan" nəşriyyatı, 3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.

www.samurpress.net
www.sedayetkerimova.com
e-mail: sedayetkerimova@gmail.com

Həşab nömrəsi:

26233080000
"Kapital bank"ın 1 sayılı
Yasamal filialı
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan

Respublikasının Mətbuat və
İnformasiya Nazirliyində
qeydə alınmış.
Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581

Sifariş: 2412

Tiraj: 2000

Tel: (012)432-92-17

"Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunmuşdur